

26.24x33.99	1	8	עמוד	הארץ - גלריה	04/11/2015	50329242-7
בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב - 85010						

עיצוב

היא לאותות לניצולים לאחר אסון היכן נמצאת המרפאה הקרובה, מרכז הסיוע הזמין או כל דבר אחר שגורמי ההצלה מעורבים ביישום להודיע על מיקומו. לדרך מן מספר שהבלון נוצר לאחר שמחקרים עמדו על חשיבותה של התקשורת בין התושבים לרשות המקומית, כדי לתפקד אחרי אסון. "העיצוב מציע כלים לייצור אמון בין הרשויות לתושבים. למשל, ההופספוט יכול לשמש לא רק בעתות אסון, אלא גם במצבי שגרה. דמיני שבהל" ויה ממלכתית כמו זו של הרב עובדיה יוסף, שהיו בה 800 אלף איש, היו מפוזרים שמונה בלונים המסמנים תחנת מד"א, או ארבע עה בלונים שמסמנים את היציאות בהופעה של מדונה בפארק הירקון".

"כמה ימים אחרי רעידת האדמה בנפאל, נסעתי לשם והצטרפתי למשלחת רפואית מגרמניה, שהקימה מרפאה בכפר מסוים", מספר לדרמן, "הלכתי לכפרים השכנים כדי לכשר להם שיש מרפאה קרובה, אבל רובם אמרו 'איך סיכויי הרשויות לא עושות בשבילנו כלום'. תחשבו לך, כזה כפר, שמונה באוויר ויוצרת תקשורת מיידית עם התושבים. המעבר מטרומה לפוסט-טרומה בנוי לפעמים מאלמנטים עדינים וקטנים, ובלון כזה בהחלט יכול לתרום למעבר חלק יותר".

פאפנק נגע בנקודה

ברונן, הוותיק בחבורה, שהיה בעבר המורה וגם המעסיק לתקופה מסוימת של ויניצקי ולדרמן, מספר כי העיסוק הרשמי של בצלאל באסונות החל ב-2004, בעקבות הצונאמי בתאילנד. "החלטנו לפתוח קורס 'עיצוב לסביבת אסון' וההתלהבות של הסטודנטים לימדה אותנו שזה מהלך נכון. יש בתחום הזה איזה תבלין, שהוא מנוע של עשייה עיצובית – האפשרות לאדם בודד להועיל להרבה אנשים בעולם. מעצבים לא נתפסים כמצילי חיים, אבל כאן זה אפשרי וזה קוסם לסטודנטים".

ויקטור פאפנק, המעצב התעשייתי האמריקאי הנודע, אמר בשנות ה-70 שיש רק מעט מקצור עות שהם יותר מוזיקים מעיצוב תעשייתי. הוא התכוון לכך שמעצבים תעשייתיים שותפים ליצירה של מוצרים מסוכנים ותורמים לצרכנות בלתי מבוקרת, תוך שימוש בחומרים ותהליכים מזהמי סביבה. ברונן מספר שהטקסט הזה השפיע עליו עמוקות לפני שהפך למעצב. "זה נגע בנקודה משמעותית, הנוגעת לכל מעצב – על מה אתה שם את הכישרון והמאמץ שלך?"; הוא אומר.

כמה ימים אחרי המפגש עם השלושה, מתקשרתי ויניצקי בבהלה. היא שכחה להוסיף את הדבר הכי חשוב מבחינתה: "אני חנו חושבים על אסונות טבע רק במובנים טרגיים, אבל יש בעיצוב בים שלנו אופטימיזם. זה עיצוב שנותן תקווה".

מלמלה: בלוני הופספוט לסימון אתרים באזורי אסון, שולחן להגנה מרעידות אדמה, וקבוצת RDFD, מימין: ערן לדרמן, עידו ברונן ומאיה ויניצקי צילומים: ערן לדרמן, ניר טורק, Ivan Bianchini

נחרכ סביב. ואם פפ קפסול עוסקת בקטן ובאישי, הרי בלוני ה"הופספוט" (HopeSpot) הם ענקים וציבוריים: אלה בלוני הליום אדירי ממדים בעלי צורה אירודינמית, המרחפים בקלות כמו עפיפון גם במזג אוויר קיצוני. הם נמתחים על חבל בגובה 50 מטר (כך שהם נחרכ סביב. ואם פפ קפסול עוסקת בקטן ובאישי, הרי בלוני ה"הופספוט" (HopeSpot) הם ענקים וציבוריים: אלה בלוני הליום אדירי ממדים בעלי צורה אירודינמית, המרחפים בקלות כמו עפיפון גם במזג אוויר קיצוני. הם נמתחים על חבל בגובה 50 מטר (כך שהם

בשורת השולחן

בלון ענק לתקשורת באזורי אסון, קפסולת מידע המוצפנת בטלפון כשהרשתות קורסות ושולחן המגן מרעידות אדמה. קבוצת המעצבים מבצלאל RDFD מספרת איך הצליחה להפיץ את מוצריה בעולם ולמה העיצוב הולך לכיוון החברתי-אנושי

הרכישה אצל ממשלה בהוטן, במקרה זה. כמעצבים אנו יודעים לגשר בין הסקטורים השונים", מסביר ברונן את יתרונות התחום.

בלון מכונס בתיק

פרויקט נוסף מבית הקבוצה הוא "פפ קפסול" (Pep Capsule), המפתח קפסולה להעברת מידע חיוני לאוכלוסייה לאחר אסון (שנעשה בשותפות עם הפקולטה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית, לאחר זכייה במענק פיתוח מטעם משרד המדע, הטכנולוגיה והחלל). חלקו האחד של הפרויקט מחפש דרכים יעילות להעברת מידע בעזרת מכשיר נייד (טקסט אינו תמיד הדרך הטובה, לעתים עדיפות תמונות או סרטונים הסברה). החלק השני עוסק במחקר על אופן אחסון המידע – שכן רשתות התקשורת קורסות לרוב לאחר אסונות. המפתחים עמלים על קפסולת מידע שתוכן נסמך מועד לטלפונים הסלולריים ותהיה זמינה לאחר האסון. את ההשראה לאפליקציה הם שאבו, בין השאר, מהתבוננות באנשים אחרי רעידות אדמה או מפולות שלגים שאוחזים בטלפון נייד הניידים שלהם גם כשהכל

נרכש על ידי יצרן הרהיטים הישראלי א.ד מירון. "זו אחת הסיבות העיקריות להקמת RDFD", אומר עידו ברונן, "לא פשר לפרויקטים ראויים כמו השולחן לעבור מבצלאל החוצה, להעניק להם חיים מעבר לחדר הלימוד".

בימים אלו עמלים אנשי RDFD על יצירת קשר בין ארגוני גיהומניטריים לבין יצרן הרהיטים כדי להפיץ את בשורת השולחן למקומות מועדים לפורענות. כדי להבין מהו פוטנציאל הלימוד, די ללמוד שברעיית דות האדמה האחרונות בנפאל (באפריל ובמאי 2015), שגבו את חייהם של יותר מ-9,000 איש, התמוטטו כ-7,000 בתי ספה ברורים מקדם במרץ גם פרויקט בבוטן שבו הבהוטנים עצמם ייצרו את השולחנות על פי הפטנט ויעבירו אותם לבתי הספר ברחבי המדינה, השוכנת באזור גיאוגרפי בעל סיכון גבוה לרעידות אדמה. "ארבעה סקטורים צריכים לשתף פעולה כדי שזה יקרה. הידע והמוטיבציה לייצור נמצאים אצלנו המעצבים, הבעלות המסחרית אצל יצרן הרהיטים, הרצון להפיץ אצל ארגונים ללא מטרת רווח

במונחים של עיצוב, קבוצת RDFD נחלה הצלחה לא מועטה – היא זכתה לתקצוב מכמה קרנות מחקר ומקיימת שיתופי פעולה רבים עם גופים מקומיים ובינלאומיים. המוצר המוכר ביותר שלה הוא שולחן בית ספר המגן בשעת רעידת אדמה. השולחן בנוי כך שיוכל להכיל משקל אדיר מבלי להתמוטט וכך לשמש כמגן לילדים מפני קריסת המכתש. מה שהתחיל כפרויקט-גמר של הסטודנט ארטור ברוטק, התפשט הרבה מעבר לכותלי בצי-לאל: השולחן זכה בכמה פרסי עיצוב, מוצג בתערוכת הקבע של המוזיאון לאמנות מודרנית (MOMA) בניו יורק והפנטגון שלו

נטע אחיטוב

זמן שאחרי אסונות טבע, אותו שלב שיקומי מתמשך, מייאש, הוא קריטי לקביעת אופייה העתידי של הקהילה באזור הפגוע. הוא זה שיבדיל בין הבראתה לבין המשך התבוססותה בחורבנות. לא רבים היו מצביעים על מעצבים תעשייתיים כמי שיכולים לסייע לאותן אוכלוסיות שברירות, אבל מתברר שהקשר בין עיצוב צוב לבין שיקום אוכלוסייה לאחר אסון הוא הדוק הרבה יותר ממה שנהוג לחשוב.

"עיצוב תעשייתי קשור בהכרח גם לסביבה וגם לאדם", מסביר בלהט ערן לדרמן, מעצב תעשייתי ומרצה בבצלאל, "ולכן הוא רלוונטי במצבים שבריריים כמו אסונות טבע". את ההתלהבות שלו מעיצוב כמקור סיוע הוא חולק עם עוד מעצבים, בהם מאיה ויניצקי ועידו ברונן – גם הם מעצבי-מוצר ומורים בבצלאל. יחד הם הקימו את קבוצת המחקר RDFD – Relevant Design For Disaster ("עיצוב רלוונטי לאסון").

חברי RDFD אינם פועלים בחלל ריק – גם הארץ מקדישה מקום נרחב לתחום השיקום באחר אסון. מדי שנה ב-13 באוקטובר מציין הארגון את "היום הבינלאומי להפחתת אסונות", שבו מתקיימים כנסים ומתפרסמים מאמרים. בכל שנה עומדת במוקד אוכלוסייה אחת (נשים, ילדים, בעלי מוגבלויות וכדומה) והשנה נבחרו האוכלוסיית הילידית והשימוש בידע מקומי. "הגישה הנוכחית", אומר לדרמן, "גורסת שהתושבים הם חלק מהפתרון". כלומר, לא לדרוש מהם מוצרי סיוע – אלא להעניק להם אפשרות לייצר אותם בעצמם. ההיגיון ברור: כך אפשר להמריץ את הכלכלה המקומית שקרסה, לספק לאנשים תעסוקה ולהדוף את השעמום והאלחמות שגורמים לעתים כשהכל נהרס.

אחת הדוגמאות המוכרות בעולם לפרויקט כזה הוא המפעל FilterPure לייצור פילטרים לטיהור מים, שהוקם בהאיטי לאחר רעידת האדמה הגדולה ב-2010. הידע לייצור הפילטרים הגיע מארגון בינלאומי, אבל המפעל עצמו מעסיק מקומיים ומנוהל על ידם, ונחשב לרווחי ומוצלח.

במונחים של עיצוב, קבוצת RDFD נחלה הצלחה לא מועטה – היא זכתה לתקצוב מכמה קרנות מחקר ומקיימת שיתופי פעולה רבים עם גופים מקומיים ובינלאומיים. המוצר המוכר ביותר שלה הוא שולחן בית ספר המגן בשעת רעידת אדמה. השולחן בנוי כך שיוכל להכיל משקל אדיר מבלי להתמוטט וכך לשמש כמגן לילדים מפני קריסת המכתש. מה שהתחיל כפרויקט-גמר של הסטודנט ארטור ברוטק, התפשט הרבה מעבר לכותלי בצי-לאל: השולחן זכה בכמה פרסי עיצוב, מוצג בתערוכת הקבע של המוזיאון לאמנות מודרנית (MOMA) בניו יורק והפנטגון שלו